I

У селі її називали Партієчкою.

Тож про Партієчку і поведемо нашу мову правдиву.

II

Найяскравіший спомин дитинства.

Сніг. Мороз. І гурт розлючених дядьків, що ведуть її тата до річки.

А вона біжить вслід за матір'ю, яка, простоволоса, розхристана, так страшно кричить, що й вона починає захлинатися криком.

Потім був лід, що скував їхню річку, була ополонка, що дихала чорною смертю, і тато стояв перед нею навколішках, наче збирався молитись. І один із дядьків заносить над татом сокиру.

І тут материн крик заполошний струсонув небеса:

— Не вбивайте!.. Ой, не вбивайте!..

Тоді отой, що з сокирою, схилився над татом і запитав:

— Бачиш оту ополонку?

Внизу по течії парувала ще одна ополонка. Тато мотнув головою, що бачить.

— То бери і пірнай... Допливеш — твоє щастя... Живи.

І тато мовчки став роздягатися. Роззувся, роздягнувся, лишився лише в підштанках. Шапки на ньому вже не було: шапку збили ще по дорозі. І пірнув в ополонку.

Мати, сходячи криком, метнулась до тієї, до другої, а вона — вслід за матір'ю. Схилившись над ополонкою, мати тягнула болісну нитку:

— І-і-і-і-і-і-і...

Тата не було й не було... Вічність минула, а тата все не було... Та ось тато вибулькнув оглушеним сомом. Вирячені очі, вуса обвислі... Лежав на льоду, із стогоном відкашлював воду.

III

За тиждень тата спалила гарячка.

І за цей тиждень вона зненавиділа всіх односельців. Усіх до одного!

IV

В тридцять другому настав її зоряний час. Уже комсомолкою, вона лютувала, вигрібаючи все, що можна було вкинути до рота. Не жаліла ні малих, ні старих. Півсела лютим голодом видушила!

В тридцять четвертому, після вбивства Кірова, не одного спровадила на Соловки чи до Сибіру.

А в тридцять сьомому, вже комуністкою, так боролася з ворогами народу, що, коли б її сила та воля, всіх підряд об'явила б тими ворогами. Привчила дядьків, які поки що на волі лишалися, ночувати не вдома — в картоплі: "чорний ворон" в основному приїжджав серед ночі.

І в "енкаведе" її називали любовно: "Наша Партієчка".

У сорок першому дощенту спалила весь хліб, що дозрівав на неосяжному полі колгоспному. Всі громадські будівлі спалила, навіть школу і клуб. Не встигла тільки попалить всі садиби, щоб лишити по собі цвинтар суцільний.

Після війни, повернувшись з евакуації, теж сил не жаліла, виконуючи "постановления партии и правительства".

Особливо в голодному сорок сьомому році.

V

Все життя пам'ятала про тата. Що був конокрадом.

VI

А нині лежить на кладовищі під перекошеною тумбою. З п'ятикутною зіркою побляклою. І могила її заросла бур'янами, і люди ту могилу стороною обходять, навіть сучасні комуністи з району не провідують. Наче вона, та могила, зачумлена.